

בעזה"י

אמרי קודש

דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שולחן הטהור ליל שבת קודש פרשת פקודי תשע"ו

שבת התועודות אנ"ש לקראת יומא דהילולא קדישא

קיום מצוות במסירות חלקים מן הנפש, היא עצה נפלאה לתיקון כל הפגמים

אלא העניין, שכאשר התפלל משה רבינו לפני הקב"ה והעתיק בעבור בני ישראל, התפלל בסגנון הזה (לעיל ל"ב, י"א י"ב) "ויחל משה את פני ה' אלוקיו ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך וגו' למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם להרוג אותם בהרים ולכלותם מעל פני האדמה, שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך". וכן בספר דברים (ט', כ"ח) "פן יאמרו הארץ אשר הוצאתנו משם מבלי יכולת ה' להביאם אל הארץ אשר דיבר להם ומשנאתו אותם הוציאם להמיתם במדבר". היינו שביקש לפני הקב"ה שיחוס על שמו הגדול שלא יתחלל בין הגוים כאשר יאמרו וכו', ועל כן יסלח לעמו אעפ"י שחטאו, ובכן יתקדש שם שמיים. ובאמת קיבל הקב"ה תפילתו על פי טענותיו, כמו שכתוב "ויאמר ה' סלחתי כדברך", היינו שנתרצה לסלוח להם, והטעם "כדברך" לאור הדברים שאמרת. נמצא שבאמת לא וויתר הקב"ה לישראל על החטא, אלא שלמעשה סלח להם ולא הענישם, כדי שלא יתחלל שמו הגדול בעולם, אם כן סליחה יש כאן, אולם וויתור אין כאן עדיין.

אמנם כאשר נצטוו ישראל לעסוק במלאכת המשכן ולהכין מדור להשראת השכינה בתוכם, אז פעלו פעולה גדולה בנפשם, כאשר התנדבו והקריבו חלקים מעצמם למען שמו ית', כמו שאיתא בזה"ק שהמשכן וכליו מכוונים כנגד אברי האדם, על כן כשתרמו ישראל מעצמם למלאכת המשכן, נחשב להם כמו הקריבו את נפשם לגבוה, כמאמר הכתוב "ונפש כי תקריב" שרמזו בזה עניין של מסירות נפש, שהנפש תקריב את עצמה. וכל כוונתם בזה היה להחזיר את השראת השכינה שתשוב ותשרה בתוכם כמו שהיה קודם החטא, ועבור כן היו מוכנים למסור נפשם כאמור, ובלבד שיזכו להשיב שכינתו בתוכם. ואז לאחר שנתאמצו כל כך ועשו כעניין מסירות נפש לתקן את הקלקול שנעשה מחמת החטא, זכו שאכן וויתר להם הקב"ה על מעשה העגל, ונעשתה אז הכפרה בשלימות. וזהו שנדרש דווקא כאן שהמשכן עדות לישראל ש'וויתר' להם הקב"ה, כי דייקא עתה לאחר שנסתיימה המלאכה ונתקבל לרצון קרבן נפשם, וויתר להם הקב"ה על החטא לגמרי, כדרך שאדם 'מוותר' החוב לחברו, ואומר הריני כאילו נתקבלתי, כלומר שעתה נמחה רושם החטא לגמרי, וכבי' אמר הקב"ה אינכם חייבים לי דבר, שכבר נתקן לגמרי כאילו לא היה.

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה עבודת הלוויים ביד איתמר בן אהרן הכהן. (ל"ח, כ"א)

וברש"י, "המשכן משכן שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עוונותיהן של ישראל. 'משכן העדות', עדות לישראל שוויתר להם הקב"ה על מעשה העגל שהרי השרה שכינתו ביניהם".

יש להבין ברמז האמור על שני מקדשין שחרבו, מה טעם נכתב הרמז כאן דווקא, והלא המשכן כבר הוזכר בפרשיות הקודמות, וכבר היה אפשר לרמז העניין למעלה. ובפרט שכאן עסקינן בגמר מלאכת המשכן וסדר הקמתו, ומה ראתה תורה לרמז דווקא עתה בשעת הקמת המשכן, שסוף המקדשים להיחרב.

ומה שנדרש שהוא עדות לישראל שוויתר להם וכו', צריך לדעת לשם מה באה עדות זו, דאם אכן נסלח להם החטא וויתר להם הקב"ה, מה להם צורך בעדות על כך, והרי החטא כבר נתכפר ונמחה ואיננו עוד.

ובגוף הלשון "שוויתר להם" יש לעיין משמעו, אם הכוונה הוא וויתור בעלמא ולא מחילה גמורה, קשה על כך שהרי אמרו בגמרא (ב"ק ג.) "כל האומר הקב"ה ותרן הוא, יוותרון בני מעוה" (כך הוא הגי' בכת"י וכן איתא בירו', ולפנינו הגי' 'וותרו חייו'), משמע שאין שייך לומר בחינה זו כלפי שמיא, אלא על כרחך הכוונה לסליחה ולמחילה, כמו שאיתא במדרש כאן (שמו"ר נ"א ג') "כיון שהלך משה לבקש רחמים עליהם מיד סלח להם הקב"ה שנאמר ויאמר ה' סלחתי כדברך" הרי שהייתה סליחה ממש, וא"כ מהו הלשון שהביא רש"י ש'ויתר' להם.

'סליחה' היא מחילה שאינה גמורה,

אך 'וויתור' הוא כפרה גמורה

ונראה לבאר בעזה"י, דהנה אמרו רז"ל על חרבן ביהמ"ק (איכ"ר ד' ט"ו) "שפך הקב"ה חמתו על העצים ועל האבנים ולא שפך חמתו על ישראל", היינו שניצלו ישראל ע"י שיצא הקצף על ביהמ"ק ולא עליהם. אמנם צריך להבין זאת, וכי טבעי בני אדם שייכים כלפי שמיא, שנוכל לומר שנעשה לפניו בחינת כעס עד שהיה בהכרח לשופכו על איזה דבר, הרי הקב"ה לא ישיגוהו משיגי הגוף כלל, ובוודאי שאין שייך לדמות כן על מידותיו ית'.

ומלמדנו כאן הכתוב יסוד, היאך היא הדרך לזכות לכפרה גמורה ולוויתור על החטאים, העצה היא שיתנדב האדם חלק מגופו ונפשו, וימסור את עצמו ממש למען עשיית התיקון כאשר עשו ישראל במלאכת המשכן, ואז יזכה לכפרה שלימה. ויסוד זה משולב עם הדרשה של שני מקדשים שנתמשכנו, כי שמא יחשוב אדם שע"י שנתמשכנו בתי המקדש ויצא עליהם הקצף, בכך כבר נעשה כפרה ומחילה על החטאים, שהרי איתא ביומא (ט:): שמקדש ראשון חרב מפני שהיו בו ע"ז ג"ע ושפ"ד, ומקדש שני מפני שהייתה בו שנאת חינם, ועתה משחרב שמא כבר נמחה החטא, מלמדנו הכתוב שאין הדבר כן, כי יש בחינה של 'שפך חמתו', כדי שלא תהיה ח"ו כליה לשונאיהם של ישראל, אך עדיין אין זה וויתור על החטאים. אלא ויתור על החטאים הוא ע"י שישראל יקריבו מעמם ונפשם למען השבת השכינה אל תוכם, ואז יזכו לכפרה גמורה.

ואף חיזוק ותקווה יש בזה הלימוד לדורות, שאף כאשר יחטאו ישראל ויתמשכנו מקדשיהם, לא יתיאשו לחשוב שח"ו אבדה תקוותם ואין להם עוד תקומה חלילה, אלא אפשר לתקן ולזכות לכפרה גמורה, עד שמכוח המעשים תשוב השכינה לשרות כבתחילה. והמשכן יוכיח, שקודם החטא שרתה שכינה בישראל ומשחטאו נסתלקה, ולאחר שעסקו במלאכת המשכן במסירות נפש מתוך תשוקה עזה לזכות להשראת השכינה מחדש, זכו לכך ונתכפר להם. וכמו כן אפשר באופן זה לזכות לכפרה ולרחמים בזמן הגלות והחורבן על ידי שיקריב אדם חלקים מעצמו למען תיקון אותם חטאים, ימסור עצמו לאהוב כל אדם ולגמול חסדים מתוך אהבת חינם, ובכך יתוקן החטא בשורשו.

ולאחר שלמדנו גודל מעלת הנתינה וההתנדבות, שינדב אדם חלקים מגופו ונפשו, נוכל להבין מה דאיתא בגמרא (ע"ז י"ח). במעשה שהוכיח רבי יוסי בן קיסמא את רבי חנינא בן תרדיון מפני מה הוא מסתכן בנפשו ומלמד תורה ברבים, בזמן שמלכות הרשעה אסרה זאת. וכאשר שאל אותו רבי חנינא "רבי, מה אני לחיי העולם הבא, אמר לו, כלום מעשה בא לידך, אמר לו מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים (פירש"י מעות שלי שהנחתים לסעודת פורים נתחלפו לי וחלקתים לעניים, וסבור הייתי שארנקי של צדקה היא, ולא נפרעתי מארנקי של צדקה) אמר לו, א"כ מחלקך יהא חלקי ומגורלך יהא גורלי".

ויש לתמוה במה ששאל רבי יוסי בן קיסמא לרבי חנינא "כלום מעשה בא לידך", וכי זאת גופא שמסר נפשו כפשוטו ללמוד תורה (ובאמת לבסוף שרפוהו עם ספר התורה), אין בכך די לזמן חלקו לעולם הבא, עד שנצרך לעובדא של מעות צדקה. מה גם ששינינו באבות (פ"ב, מ"א) "והוי זהיר במצווה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרך של מצוות". ובפרט שעפ"י הסברא, מסירות נפש ללימוד התורה היא גדולה ויקרה הרבה יותר.

אלא שעפ"י דברינו מבואר היטב, כי אמנם כן ע"י שהקהיל קהילות לתורה קיים מצווה שיש בה מסירות נפש, אלא שמכל מקום עדיין לא הייתה כאן עשיה בפועל של מסירת הנפש או חלק ממנה, שהרי מי יאמר שיתפסוהו, ושמא לא יהרגוהו. אך כאשר וויתר על מעותיו למען הצדקה, ובכך למעשה מסר חלק מעצמו כי לא נשאר לו מעות אחרים עבור הסעודה (כדמשמע מהלשון) בזה כבר קיים בפועל מצווה במסירות נפש, היינו שמסר חלק מעצמו בפועל. ועל זאת נתפעל רבי יוסי בן קיסמא ואמר יהי חלקי עמך, כי קיימת בגופך ממש מסירות נפש עבור מצוות

צדקה. הרי מכאן גודל וחשיבות הנתינה שיתן האדם מעצמו, כמה היא חשובה בעולם העליון.

מצוות צדקה יש בה מעלה גדולה שהיא נתינת חיי הנפש לגבוה

וביתר ביאור יובן הדבר עפ"י מאמרו של הרב בעל התניא (ליקוטי אמרים פל"ז) שכתב וז"ל, "ואין לך מצווה שנפש החיונית מתלבשת בה כל כך כבמצוות הצדקה, שכאשר אדם נותן מיגיע כפיו, הרי כל כוח נפשו החיונית מלוכש בעשיית מלאכתו, או עסק אחר שנשתכר בו מעות אלו, וכשנותן לצדקה הרי כל נפשו החיונית עולה לה, וגם מי שאינו נהנה מיגיעו, מ"מ הואיל ובמעות אלו היה יכול לקנות חיי נפשו החיונית, הרי נותן חיי נפשו לה", ע"כ. בדבריו מובן היטב גודל מעלת הנתינה לצדקה, שהיא המעלה היתירה שהייתה ברבי חנינא בן תרדיון. וזהו ג"כ המעשה שעשו בני ישראל בעת הקמת המשכן, ובשביל כך זכו שתשכון שכינה בקרבם. וממילא עצה גדולה זו נתונה לכל אדם, שאם ירצה לזכות לקרבת אלוקים יעסוק בצדקה וימסור חלקים מעצמו למען שמו ית', ונעשה כולו עולה לה'.

ובזה יבואר הפסוק דידן "אלה פקודי המשכן משכן העדות", פתח ב"אלה" כהא דאיתא במדרש (שמו"ר כ"ג, ג') "בא וראה דרך הצדיקים, במה שהם סורחים הם מתקנים", כן הדבר אף כאן, הם חטאו באמנם בעגל (לעיל ל"ב ד') "אלה אלהיך ישראל", ותיקנו כאן ב"אלה פקודי המשכן", מידה כנגד מידה (ועי' אוה"ח הק' שכתב כעין זה).

ובספה"ק רמזו דסופי תיבות "אלה פקודי המשכן משכן העדות", עולה בגימטריא 'תפלה'. יש לרמוז בזה שהעיתירו בתפילה לבית"ש שישבו וישכין שכינתו בתוכם כמו שהיה קודם החטא, ודרכם זו הייתה כדרך "אשר פקד על פי משה", היינו שהלכו בדרכו של משה רבינו בתפילה. שמשה רבינו הלא היה כל כולו התמסרות לישראל, וכל תפילותיו ועתירותיו היו עבור השכינה הק' ועבור הכלל, ואף בני ישראל הלכו בדרכו זו ונתנו מעצמם לצורך גבוה, ובכך זכו שנתכפר עוונם וזכו שתשרה שכינה בישראל.

יש לנו לשמח עצמנו בידיעה שעל הכל אפשר לשוב

הנה שב"ק זו היא לגבינו, מחד גיסא, כמאמר הכתוב "וקראת לשבת עונג", שיש להתענג ולשמוח בו, כבכל שבת ושבת, אך לאידך גיסא היא עבורנו גם זמן של תשובה וחשבון הנפש. ולכאורה ב' בחינות אלו אינן באות כאחת, כי הרי לב יודע מרת נפשו, וכאשר יעלה אדם בליבו על מה יש לו לשוב, יישבר רוחו בקרבו ויתמלא צער ומרירות. אמנם כאשר נתבונן נראה שאין בכך כל סתירה, ואפשר לקיימם בחדא מחתא מתוך שמחה ועונג שבת כדבעי. דאמנם יש להתבונן בכל המעשים ומן ההכרח להיזכר מכל הקלקולים, אך מיד צריך להיזכר גם כן כי אפשר לשוב על הכל תשובה שלימה ואמתית, ובזה יתמלא הלב בשמחה ולא ייפגם העונג שבת.

ודרך התשובה הוא ע"י הקבלה שיקבל כל אחד על עצמו בקבלה גמורה לעבוד את השי"ת במסירות נפש כמו שנתבאר, וכמאמר הכתוב (משלי ג' ו') "בכל דרכיך דעהו". דהיינו בין בעשותו א' ממצות עשה, ובין כשנזהר בא' מל"ת, בשניהם צריך שיעשה מתוך כוונה לעשות נחת רוח לבית"ש, ונמצא הוא עובדו בכל המעשים כולם. ואפשר שזהו כוונת חז"ל באמנם (קידושין ל"ט:): "ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שער כעושה מצוה", דהיינו

כאשר ישב ונזהר באחת ממצוות ל"ת שבתורה שלא לעשותה, ונתכוון שמונע עצמו מזה בשביל לעשות רצונו ית"ש, בכך נוטל שכר כעושה מצווה, שהרי בדעתו הייתה כוונה אחת לעשות רצון קונו.

וכך היא ג"כ הדרך לקיים המצווה משנכנס אדר מרבין בו בשמחה, כי לכאורה מי שחסר לו איזה דבר אינו יכול להיות בשמחה, והרי כל אדם יודע חסרונותיו בדברים הצריכים תיקון, ואם כן כיצד יביא לעצמו שמחה. אלא העצה היא שיזכיר לעצמו בכל תוקף שאיננו אבוד ח"ו ויש לו דרך פתוחה לשוב ולתקן הכל כמו שנתבאר, בכך יביא לעצמו שמחה קדושה וטהורה, ורוח נכון תתחדש בקרבו. כמו שאיתא בשבת (פ"ח.) "הדר קבלוה בימי אחשוורוש דכתיב (אסתר ט, כ"ז) קיימו וקיבלו היהודים, קיימו מה שקיבלו כבר", הרי שיש בחודש זה כוח של קבלה חדשה לעסק התורה וקיום המצוות, והיא המביאה לשמחה. וכאשר נקבל על עצמנו כולנו קבלה טובה בהתחדשות, נוכל לזכות בזכותה להשראת השכינה הן בבית, הן בביהמ"ד, ובתוך כל אחד ואחד. והעיקר הוא לקיים בשמחה, הן בתפילה והן בשיעורי תורה ונזכה ע"י כן לתיקון השלם במהרה.

וכך הלא כתוב במגילת אסתר (ט', כ"ב) "והחודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב", שע"י יום הפורים באה השפעה

של שמחה על כל החודש כולו, כאשר יקבלו התורה מחדש באהבה, ומתוך הכרה בכך שיש פתח לתקן הכל.

וכאשר עומדים אנו בשבת הסמוכה ליום"ד קדישא של כ"ק אאמו"ר זי"ע, בוודאי שלכל או"א עולים געגועים לחזות בעבודתו בקודש, בשאיפות קודשו שהיו לו תמיד, בהתמדתו בתורה ושאר כל העניינים והרי הגעגועים עזים ומכלים הלב. אמנם כשנתבונן עד כמה יש בידו של ילוד אשה להשיג מעלות רמות שכאלו, מזה ניקח אף לדידן לדעת שיש אף לנו האפשרות להתקרב אל ה' ע"י שנשוב בתשובה על מעשינו ונתקנם. וא"כ לא נשאר כי אם לבקש בתפילה "יהי ה' אלוקינו עמנו כאשר היה עם אבותינו אל יעזבנו ואל יטשנו להטות לבבינו אליו ללכת בכל דרכיו לשמור מצוותיו וחוקיו ומשפטיו אשר ציווה את אבותינו".

והשי"ת יעזור לכל ישראל ולנו בתוכם שנזכה ללמוד התורה"ק ולקיים המצוות ולהרגיש טעם בשב"ק, בלימוד ובתפילה, עד שנגיע למדריגה לעשות את כל המצוות בלתי לה' לבדו, ונתקן כל חלקינו בתיקון השלם לתקן עולם במלכות שדי. ויה"ר שיתברכו כל ישראל בבני חיי ומזוני רוויחי מתוך נחת והרחבה דקדושה, ושלא יהא בשום אדם מישראל שום חסרון ושום יסורין ועגמ"נ, ויתקבלו כל התפילות, והתפילה שמתפללים בכל יום ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים ע"י ביאת משיח צדקנו בב"א.